

Pvm
29.10.2002

Universiteten

Dnro
28/ 500/ 2002

Viite:
Asia: Undervisningsministeriets respons på universitetens verksamhet 2001

En avsevärd del av styrningen mellan undervisningsministeriet och universiteten utgörs av de årliga resultatförhandlingarna. I samband med dem träffas överenskommelser om målen och de resurser som behövs för att målen skall nås, och ministeriet ger respons på måluppnåelsen i fråga om tidigare mål. Enligt principerna för statsrådets reform av centralförvaltningen och i syfte att utveckla styrningen ger undervisningsministeriet i år för första gången respons även i skriftlig form.

Responserna och kommentarerna utgår från 2001 års bokslut, statistik från databasen KOTA, revisionsberättelser från Statens revisionsverk, resultatförhandlingarna våren 2002 och annan skriftlig och muntlig information som tillställts ministeriet. Den skriftliga responserna tar fasta på strategiska frågor och innehåller förutom en för alla universitet gemensam del även kommentarer om universitetets egen verksamhet.

Undervisningsministeriets och universitetens gemensamma arbetsgrupp som dryftar möjligheterna att utveckla resultatstyrningssystemet har också i uppdrag att komma med förslag om hur uppföljningen och rapporteringen kunde utvecklas. Universitetens utlåtanden om arbetsgruppens promemoria kommer att beaktas i vidareutvecklingen av den skriftliga responserna.

I samband med den skriftliga responserna får universiteten även publikationen Yliopistot ja koulutusala som material för beredningen av nästa resultatavtalsrunda.

Överdirektör

Arvo Jäppinen

Direktör

Markku Mattila

FÖR KÄNNEDOM

UVM/ TAL
UVM/ TP
UVM/ AIK
Statens revisionsverk

BILAGOR
2001

Undervisningsministeriets respons på universitetens verksamhet
Yliopistot ja koulutusalat

UNDERVISNINGSMINISTERIETS RESPONS TILL UNIVERSITETEN PÅ VERKSAMHETEN 2001

UNIVERSITETENS STRATEGISKA UTVECKLINGSARBETE

Kvalitetssäkringens betydelse samt tillgodogörande av utvärderingsresultat

Utvärderingen har blivit ett led i arbetet med att utveckla kvaliteten på universitetens verksamhet. Den information utvärderingarna ger har betydelse även i uppföljningen av sådan verksamhet för vilken mätbara mål inte har kunnats ställas upp. Utredningarna om vilka verkningar utvärderingarna har haft och om möjligheterna att tillgodogöra sig dem, liksom även universitetens verksamhetsberättelser visar på ett behov av att utveckla tillgodogörandet av utvärderingsresultaten i beslutsfattandet. Utvärderingsprocesserna har inte heller alltid lett till systematiska självevalueringar, vilket vore önskvärt med tanke på tillgodogörandet av resultaten. Universiteten bör i högre grad tillgodogöra sig utvärderingsresultaten i strategiarbetet att utveckla verksamhetskvaliteten. Universitetens åtgärder med anledning av utvärderingarna och tillgodogörandet av dessa bör tas upp på universitetsledningens, möjligen även på styrelsens föredragningslista och i de interna resultatförhandlingarna. Universiteten bör under följande resultatförhandlingar för undervisningsministeriet presentera de utvärderingsresultat som de anser centrala och rapportera om de åtgärder som vidtagits med anledning av resultaten.

Universiteten har skapat egna interna kvalitetssäkringssystem, men de är ännu behäftade med en hel del problem. I några universitet förefaller utvärderingen och kvalitetssäkringen i hög grad ske i universitetsledningens regi, medan ansvaret i andra universitet främst vilar på ämnesinstitutioner eller fakulteter. Det väsentliga är att hitta en sådan balans mellan de olika metoderna som fungerar med tanke på det strategiska utvecklingsarbetet. Undervisningsministeriet uppmanar universiteten att fortsätta den övergripande utvecklingen av kvalitetsarbetet och metoderna omfattande undervisning, inlärande och forskning, likaväl som kvalitativ förvaltning.

Grundundervisning och examina

Undervisningsministeriet bad universiteten sända sina utvecklingsstrategier rörande grundstudier och -examina till ministeriet före utgången av 2001. Strategierna behandlades under resultatförhandlingarna med respektive universitet våren 2002.

I alla universitet pågår ett stort antal åtgärder för att utveckla grundundervisningen och -examina. De mål som anges i utvecklingsplanen för utbildningen och forskningen i fråga om att förkorta studietiden för en examen ifrågasätts inte, utan universiteten verkar ha engagerat sig i att uppnå de mål som statsrådet ställt upp.

Nästan i alla universitet har man fäst större uppmärksamhet vid att utveckla lärarnas pedagogiska färdigheter. Ofta hänger åtgärderna samman med att ny undervisningsteknologi införs i större skala, men även med att traditionella undervisningsmetoder utvecklas. Lärarnas pedagogiska arbete stöds i många universitet

med olika undervisningshelheter. En del universitet förutsätter att alla ordinarie lärare slutför en viss mängd pedagogiska studier inom en bestämd tid. Undervisningsministeriet ser positivt på denna utveckling och uppmuntrar universiteten att kräva pedagogiska studier av sina lärare och att ordna behövlig undervisning.

Även tutorverksamheten uppmärksammades i strategierna. Undervisningsministeriet finner det särdeles positivt att systemet med lärartutorer utvecklas samt framhåller att det finns en klar skillnad i målen för studenttutorer och målen för lärartutorer. Studenttutorerna ägnar sig mer åt orientering i det akademiska samfundet än i de egentliga studierna.

Individuella studieplaner har tagits i bruk eller planeras bli införda i flera universitet och på flera utbildningsområden. Ministeriet rekommenderar individuella studieplaner i så hög grad som möjligt, eftersom de är ett bra redskap även när man beaktar behoven av livslångt lärande samt ägnade att göra studierna mer flexibla och individuella. Att datasystemen utvecklas som ett redskap i planeringen och uppföljningen av studierna ser ministeriet som en åtgärd av största vikt. Många universitet har infört elektroniska studieplaner.

Flera universitet har satt i gång projekt för att utveckla tvåstegsmodellen i examensstrukturerna, en del med särskild finansiering från undervisningsministeriet. Ministeriets bedömning är att projekten redan nått så långt att de i hög grad påskyndar övergången till tvåstegsstrukturen. I många universitet har man definierat nyckelkunskap och färdighet för grundexamina.

Enligt undervisningsministeriets mening är det en lyckad lösning att ha strategier där utvecklingen av undervisningen kopplas till utvecklingen av den virtuella undervisningen och till universitetets internationaliseringsstrategi. Ministeriet ser detta som en önskvärd metod i alla universitet.

Undervisningsministeriet anser det viktigt att universiteten när de genomför sina strategier fäster större uppmärksamhet vid hur antagningen av studerande fungerar, eftersom antagningen är en väsentlig del av en lyckad studieprocess. Likaså uppmanar ministeriet universiteten att fästa större vikt vid utvecklingen av undervisningsarrangemangen: att terminerna utnyttjas bättre och undervisningen fördelas jämnare över hela veckan intar här en central plats. De studerande bör ha tillräckliga möjligheter att studera även sommartid.

Likaså vill ministeriet fästa universitetens uppmärksamhet vid att kopplingen mellan dels studier och examina, dels arbetslivet stärks. Att praktik inom branschen utvecklas till en central del av studierna stärker de studerandes arbetslivsfärdigheter och ger universiteten information om de aktuella kompetensbehoven i arbetslivet samt stöder de utexaminerades sysselsättningsmöjligheter.

Många universitet har efter den riksomfattande utvärderingen av lärarutbildningen utarbetat en utvecklingsstrategi för lärarutbildning vid hela universitetet. Erfarenheterna har varit positiva, i synnerhet om man till stöd för utvecklingsarbete tillsatt en delegation eller motsvarande grupp som representerar universitetets alla lärarutbildarinstanser. Undervisningsministeriet finner det viktigt att universiteten sörjer för att detta utvecklingsarbete kan fortsätta och strategiarbetet konkretiseras på institutions- och fakultetsnivå.

Regional utveckling

För att universitetens verkningar i regionen skall stärkas är det ändamålsenligt att universiteten och yrkeshögskolorna bedriver samarbete och förtydligar sin arbetsfördelning i regionen med utgångspunkt i riktlinjerna på det nationella planet. Undervisningsministeriet har bett att få universitetens och yrkeshögskolornas gemensamma regionstrategier före utgången av 2002. Det är viktigt att strategierna bereds i en fungerande kontakt med annat strategiarbete i regionen. Ministeriet betonar likväl att överenskommelser om alla lösningar i högskolorna som gäller regional utveckling träffas i resultatförhandlingarna med högskolorna.

Universiteten kan för närvarande inom ramen för sina omkostnader decentralisera verksamhet, vilket även har skett. Universiteten skall i fråga om den regionala verksamheten se till att utbildnings- och forskningsverksamheten håller en hög kvalitet, och ansvaret för den vilar uteslutande på universitetet. Med tanke på universitetsutbildningen och forskningen är det väsentligt att verksamheten försiggår i tillräckligt mångsidiga och breda enheter. Undervisningsministeriet stöder tanken på en paraplyorganisation för universitetsverksamheten på vissa orter som inte har något eget universitet, men där flera universitet har en sidoenhet. Avsikten är att stödja samarbete, nätbildning mellan funktioner, synergifördelar och flexibla studiearrangemang. Målet är att stödja universitetens egen verksamhet och med hjälp av universitetsutbildningen och forskningen livskraften även i dessa regioner.

De senaste åren har universiteten i betydande grad också haft verksamhet som försiggått med hjälp av EU:s strukturfondsmedel. Innevarande programperiod löper ut i slutet av 2006. Universiteten skall i sina strategier bereda sig på att finansieringen i fortsättningen kommer att minska och till viss delar eventuellt upphöra. Det är sannolikt att alla nuvarande verksamheter inte kan inkluderas i universitetens omkostnadsfinansiering eller efter 2006 omfattas av EU-finansiering.

Utvärderingsverksamheten i fråga om högskolornas regionala verkningar utvecklas i Rådet för utvärdering av högskolorna. Det är viktigt att även universiteten själva utvecklar uppföljning som ansluter sig till den regionala verksamheten.

BOKSLUTETS OCH ÖVRIGA RESULTATRAPPORTERS KVALITET

Budgeteringspraxis och bokslut

Statens revisionsverk har anmärkt på vissa universitet om felaktig behandling av donations- och sponsormedel i budgeten. Budgeteringspraxis har nu förtydligats så att universitetens donationsmedel och sponsortäkter samt de utgifter som finansierats med dem upptas i tilläggsbudgeten för 2002.

Det har konstaterats att övningsskolornas bruttobudgeterade moment (29.10.24) felaktigt har använts som ett nettobudgeterat moment. Det har föreslagits att momentet skall följa nettoprincipen i budgetpropositionen för 2003. De universitet som har övningsskolor skall beakta detta i användningen av momentet år 2002.

Universiteten har också fått andra anmärkningar om användningen av omkostnadsmomentet och om bokslutet. De har bl.a. gällt förfaranden som strider mot grunderna för användning av momentet och felaktiga eller grundlösa noteringar. De berörda universiteten skall förutom att vidta behövliga korrigeringsåtgärder se till att samma sak inte upprepas i bokföringen och bokslutet för 2002.

I synnerhet bör följande omständigheter beaktas:

1. Prisstödet för avgiftsbelagd verksamhet är avsett att täcka ett underskott mellan inkomster och särskilda utgifter. Det får inte användas för att täcka ett strukturellt underskott i verksamheten, t.ex. allmänna kostnader och kapitalkostnader.
2. Nettning av ränte- och dividendintäkter är inte tillåten under omkostnadsmomentet.
3. Enligt grunderna för budgeten är det inte tillåtet att betala överföringsutgifter från omkostnadsmomentet. Bl.a. understöd till föreningar eller motsvarande instanser anses vara sådana utgifter.
4. Undervisningsministeriet har tidigare genom ett brev 22.11.2000 meddelat anvisningar om hur de egna finansieringsandelarna skall betalas i strukturfondsprojekt. Statens medfinansiering i strukturfondsprojekt perioden 2000-2006 har budgeterats under ett särskilt samlingsmoment. Därför kan de inte betalas från universitetens omkostnadsmoment. Det bör även observeras att företagsfinansieringen för projekten är medel som är riktade direkt till projekten. Avgiftsmässiga inkomster, t.ex. inkomster för universiteten via avgiftsbelagd verksamhet, är inte företagsfinansiering för projektet. Förfarandena utreds som bäst i samråd mellan undervisningsministeriet och finansministeriet. Avsikten är att utvärdera ändamålsenligheten i nuvarande praxis och vid behov lägga fram korrigeringsförslag. För närvarande skall de egna finansieringsandelarna täckas antingen med motfinansiering som beviljats länen eller med annan godkänd offentlig finansiering (t.ex. kommunal finansiering).

Resultatbeskrivning samt lönsamhetsuppgifter om avgiftsbelagd verksamhet

Enligt de revisioner som Statens revisionsverk förrättat i universiteten gällande bokföringen för 2001 är lönsamhets-, produktivets-, kostnads- och prestationsuppgifterna i universitetens resultatbeskrivning i huvudsak tillräckliga och redovisningen som de bygger på korrekt skött.

Vid sidan av de använda kvantitativa indikatorerna bör universiteten i samråd med undervisningsministeriet och andra universitet utveckla indikatorer, med vars hjälp man bättre kan beskriva verksamhetens kvalitet och hur verkningsfull den är.

De allvarligaste anmärkningarna har i fråga om flera universitet gällt beräkningarna av lönsamheten i den avgiftsbelagda verksamheten. Det har saknats kostnadsposter eller funnits felaktiga noteringar i beräkningarna. Tillförlitligheten i beräkningarna har i synnerhet lidit av bristerna i arbetstidskontrollen gällande personal som avlönats med budgetmedel. Bristerna har i flera fall varit sådana att de påtalats i revisioner redan tidigare år.

Tillförlitliga system för kontroll av arbetstiden bör införas i den avgiftsbelagda verksamheten. Kostnadsberäkningarna bör ytterligare utvecklas inom alla områden och

vid behov i samarbete mellan flera universitet. Förutom i den avgiftsbelagda verksamheten kommer kostnadsberäkningen i den gemensamt finansierade verksamheten att preciseras. Det rekommenderas särskilt att universiteten utöver att de utvecklar redovisningen även tar i bruk projektadministreringssystem i större skala, så att de känner till de projekt som skall genomföras och deras ekonomi. Verksamhet som genomförs med extern finansiering skall påföras lokalkostnader och allmänna kostnader enligt kausalitetsprincipen.

Universiteten påminns om att redovisningspraxis i fråga om nyckeltal som beskriver kostnadsuppgifter och lönsamhet för de enskilda resultatområdena kommer att ändras så att avskrivningarna skall ingå i de resultatområdesvisa beräkningarna från och med rapporteringen för 2002. Statens revisionsverk har dessutom förutsatt att kalkylerna skall inkludera räntorna på omsättnings- och anläggningstillgångar.

Alla universitet skall förutom för bokslutsuppgifternas del sörja för att de även uppgifter som skickas till databasen KOTA är tillförlitliga. Undervisningsministeriet inleder tillsammans med universiteten ett arbete för att utveckla databasen.

UNDERVISNINGSMINISTERIETS RESPONS PÅ ÅBO AKADEMIS VERKSAMHET 2001

Måluppnåelse

	Mål		Resultat		
	2001-2003	1998-2000	1999-2001	2001	2000
Magistrar	540	459	427	410	417
Doktorer	55	37	47	48	50
Utbytesstuderande	205	180	190	252	138
Öppen uni. und., studerande	1 100	-	1 115	1 069	1 204
Övergång från öppen univ. und. till examensinriktade studier	40	20	11	10	12
Fortbildning	-	4 000	5 916	5 112	6 372
Lönsamhet (1000 €)	124				

Akademien har inte nått någotdera examensmålet. I fråga om doktorsexamina är det dock snudd på målet. Däremot har man när det gäller högre högskoleexamina inte ens nått målet för föregående treårsperiod. Målet för högre högskoleexamina (medeltalet för 3 år) nåddes endast inom psykologi och hälsovetenskaper. Resultatet för doktorsexamina stannade något under målet i samhällsvetenskaper, psykologi, ekonomi och naturvetenskaper. Tillströmningen från det öppna universitetet har inte fungerat särdeles bra och resultatet ligger klart under målet. Volymen på det internationella studentutbytet har utvecklats i rätt riktning och resultatet för det senaste året överstiger klart målet. Målet för antalet studerande vid öppna universitet har nåtts.

Den kompletterande finansieringen utöver den egentliga budgetfinansieringen har ökat sedan senaste år och utgör 40 % av totalfinansieringen.

Verksamhetsresultat

Universitetets verksamhetsresultat har beaktats i förslaget till resultatbaserad finansiering för 2003 utifrån spetsenheterna inom forskning, finansiering av Finlands Akademi, övrig extern forskningsfinansiering och sysselsättning.

Forskningens kvalitet har fått erkännande t.ex. i samband med utnämningen av spetsforskningsenheter samt beslut gällande forskarskolorna. Det europeiska rektorsrådets utvärderingar (CRE år 1998, EUA:s uppföljning år 2001) har lett till väsentliga både strategiska och strukturella utvecklingsåtgärder. Åbo Akademis beslut att införa ett system med tre undervisningsterminer har väckt intresse även allmänt i Finland; under år 2002 kommer en första utvärdering av systemet att utföras.